

Rahakogumine. Kausid olid pulma ajal laual, korjati sinna sissee raha. Anti viina vastu. Minu ajal korjati ka veel.

Varem olnud pölli lappimine, seda pole ma näinud. Pandi noorikule pöll ette, visati raha sinna sissee. Pöll pandi siis, kui tanugi. Tanu võis pähe panna kes tahe, möni lähem tuttav. - Enne mängiti krants peast ära. Silmad seoti kinni, siis mängiti pruudi pärga. Pruudi silmad olid ~~maw~~ seotud, siis pimedast peast pani pärja möne tüdruku pähe. Ringis olid ainult tüdrukud. Peigmees mängis oma mütsi ka maha. Naljaks öeldi siis, et see on järgmine pruut või järgmine peigmees.

Pruut käis pulma kutsumas, andis napsu viina. Nii kutsus pulma. Pruudile anti siis villa või rriet, käterätikuid. Venemaalt tuli üks eestlane Saku külasse, selle pruut käis ka igast uksest sees. Oli vaene teenija. Pruuut korjas nii viisi üksinda, nägin ise.

Pruut kinkis pulmas mehe emale ja isale, mitte teistele. Kas pluusiriide või kleidiriide, nii kuidas kellegi vöimalik oli. Peigmehe ödedele jälle kingiti. Neile anti jälle vöimaluse järgi.

Kosjaskäik. Isamees oli körval, siis mindi kosja. Kihlusel käis ka isamees kaasas. Lähemalt ei tea.

Kui ühest vallast läks teise mehele, siis pidi olema isamees.
See oli viisika.

Pulmalised olid enne pruudi kodu koos, siis läksid esmaspäeva löunaks peigmehe koju. Kui taheti, tehti pulm ka ühes kohas. Siis oli üks tüli. Nii oli ka kehvematel inimestel.

Kirikust tulles kihutamist ei olnud. Teede kinnipanekut ei olnud. Pruudi peitmist ei ole näinud, aga ema rääkis, et olevat peidetud. Elanud linna läheduses.

Töstmised. Kui peigmehe müts oli ära mängitud, siis mehed töstsid peigmehe üles. Pruut tösteti teise tooli peal, mehed töstsid.

Nädal hiljem enam kokku ei tuldud. Linnas küll tulid teisel pühal kinki tooma. Toodi toidunöusid või midagi. Seltsi peale kingiti mönikord seinakell või midagi.

Toitu pulma kaasa ei viidud.

17. Kuulamisest enne kosja ei tea. Elati naabruses, tutvusid ise.

18. Kosjaskäimisest lähemalt ei tea, isa olevat käinud. Hoiti ust kinni, et ei pääseks tappa. Isamehest lähemalt ei tea, olevat olnud.

28. Ei ole kuulnud, et pruudil ömblustöödel külanoori abis oleks käinud. Minu emal käis ömbleja kodus.

Rahakorjamine. Peigmehe müts pandi lauale, sinna korjati raha. Selle juures anti terviseviina. Iga pulmaline pani sinna raha.

Uhes peres oli pruudil kerst. Seal sees oli tal palju sukki-kindaid ja vöösid valmis kootud. Need olid pulmas väljakagamiseks. Need olid veimed. Ma olin väike koolilaps, kui ta neid näitas. Möni 20 paari oli sukki. Ta oli ainuke tütar majas. Seda ei mäleta, kellele neid jagati. Jagati vist neile, kes raha andsid. (Ei)

Möisas käis üks tütarlaps, olin Pärnu-Jaagupis leeris, siis temal oli pudel veini kaasas. Käis möisas ringi ja talle anti raha. Käis köik tuttavad läbi. Mönes kohas talle anti käterätte vöi voodilinu. Pakkus punast viina, oli üksinda.

ACC. N:R M. 11653:99.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Tanu pandi pähe siis, kui pruudi pärg ära lauldi. Siis laulu ajal pandi pärg ühe teise tütarlapse pähe. Tanu pani kaupmehe proua, see oli lähem tuttav. - Peigmehe müts pandi peigmehe venna pähe. Neil mölemal olid varsti pulmad.

Kirikust koju mindi suure kihutamisega. Mehed olid viina saanud ja tahtsid üksteisest mööda kihutada. Minu täditütar aeti Virumaal niimoodi pulmas kihutamisega kraavi.

Teede kinnipanekust ei tea.

Pulm oli kahes kohas. Esiteks pruudi kodus, siis seal oli paar päeva. Peigmehe juures oli üks öhtu veel.

Nädal hiljem kokku ei tuldud.

Söögi kaasatoomist ei tea.

Pruudi kaasavarast ei tea.

ACC. N.R M. 11653:100.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Enne pulmi pidi pruut riideid ömblema. Tütarlapsed käisid vastastikku üksteisele abiks, tehti talgute viisi. Pruudile tehti palju kleite ja särke kaasavaraks, need laotि külaliste puhul nähtavale. Oli tarvis valmistada ka pulmakinne – pruut kinkis pulmas kindaid ja sokke. Neid anti vist sugulastele, lähemalt ei tea. Pruudi riided olid kirstu sees – kirst oli valge ja pöletatud kirjad peal. Ämm pidi pulmas kindlasti kingituse saama – talle anti kleidiriie.

Kui laulatuselt tuldi, siis olid teed kinni pandud, mitmes kohas. Puulatt oli üle tee pandud, ~~umüüvwluuhwvñwñhunnnnñmñ~~ poisiid hoidsid kinni - üks ühest, teine teisest otsast. Oli valitud kitsas teekoht. Läabilaskmise eest nöuti viina, selle jaoks pididi pudel saanis varuks olema.

Mina söitsin ~~lõpu~~ oma peiupoisiga pruutpaari ees (olin ühes pulmas pruuttüdrukuks), meie olime tee lahti-lunastajad.

Pulmad algasid pruudi-kodus, pärast olid peigmehe-kodus. Pruudi sugulased kogunesid pruudi vanemate majja juba laupäeva öhtul. Peigmehe sugulased olid esialgu peigmehe juures. Pulm kestis terve nädal. Pulmas oli palju vastakuti laulmist. Peigmehe pulmalised laulsid viisil "Kus sa käisid, kus sa käisid, sokukene" pruudipoolsetele pulmalistele: "Mis te teete, mis te teete, teise talu rahvas?" Pruut ja peigmees olid üleaedsed.

ACC. N:R M. 11653: 101.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Mönel pool oli ka toitu pulma kaasa viidud, aga ma ei mäleta, et meie pool seda ette tuli.

Enne pulmi käis pruut kosjaviina viimas. Kellele kosjavaina viis, see kinkis midagi: käterätiku, sukad või kindad. See oli enne pulmi - tüdruku juures oli juba kosjas käidud. Kosjaviina viimine oli ühtlasi ka pulmakutse.

Pulmapäeval pärast kirikust tulekut ja pärast esimest sööki mängiti pruudi pärg peast ära ja pandi tanu pähe. Seda nimetati linutamiseks. Tanu pähepanijaks oli vist peigmehe öde. Samal korral pandi pruudile ka pöli ette. Siis algas pöllelapmine. Pruudile sai kirju pääll ette, igaüks viskas raha sinna sisse. Kinkijale anti viina vastu.

Kui pruudi pärg oli peast ära mängitud, pandi see ühe tütarlapse pähe, kes arvati olevat järgmine pruut.

Kirikust tulles oli vöidukihutamine. Igaüks tahtis näidata oma head hobust ja esimene olla.

Nädal pärast pulma kogunesid lähemad sugulased ja tuttavad noorpaari kodus ja viisid kingitusi. Viidi vaase ja laualampe, mitmesuguseid majatarbeid ja lauanöusid. Erilist nimetust selle kokkutüleku kohta ei mäleta.

1. Naine toodi mönikord ka mitmekümne kilomeetri tagant. Lähem tutvus ei olnud igakord tarvilik.
2. Tuttavaks saadi talgutel, kiigepeol, kiriku juures.
3. Ehal käidi vist ikka ka. Uks mu ristiema rääkis, et enne ikka käinud ehalised ka.
10. Omavahel sugulasi meie külas oli ka. Aga Pärnuast 20 km oli üks väike küla, seal olid köik omavahel sugulased. Omast külast võeti naised, teisest perest. See oli üks ran-naäärne kaluriküla, maja maja küljes. Maad olid muist väljas. Köik püüdsid kala.

Mönikord juhtus ka, et vanemad keelasid noorte abiellumise ära.

Juhtus ka, et sunniti tüdruk vägisi mehele minema, vastu enda tahtmist, kui poisil oli talu vöi oli jöukam.

ACC. N:R M. 11653:103.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

17. Vaheltsobitajaid enne kosjaminekut ei olnud kombeks tarvitada. Või mõnikord ehk ema kuulas tüdruku kohta lähemalt järele.

18. Kosja mindi 3 - 4 inimesega. Viinad-öllded olid kaasas, seal oli tore vastuvött. Pruut kinkis peigmehe isale sukad-kindad, niisamuti peigmehe emale. Emale sai veel peale selle pöll. - Pruudi ja peigmehe vahel pidi rääkima kosja-kandidaat. See pidi olema hea jutumees, ajas juttu ja tegi nalja. Oli enamasti peigmehe sugulane või hea tuttav.

Kosja söideti 2 - 3 hobusega. Peigmehe vend ja veel mõni tuttav oli kaasas. Peigmehe isa aga ei käinud kaasas. Möni jöukam poiss siis pruudile sörmuse, mõnel oli aga sör-mus juba ennen antud. Pruudi poolt valmistati külalistele söök. - Tuldi kidagi otsima, et on kadunud möni noor loom. Otsiti seda taga. Pruut oli ära peidetud, otsiti seda. Nä-gin niisuguseid kombeid, kui minu öde abiellus. Olin siis veel laps. Köige rohkem oli pruudi otsimise juures tegev kosja-kandidaat. Viina-ölut anti köikidele. Pruudi poo lt olid ka pruudi öde ja öemees.

Pruut andis kosja-kandidaadike sukad-kindad, peigmehe vanematele saadeti ka midagi. Kosja-kandidaat töi viina.

23. Kolm nädalat oli vahet üulmadeni sellest, kui pruut ja peigmees öpetaja juures olid käinud.

26. Kui pruut oli kaugelt, siis mõnikord juhtus, et ~~pünnim~~ vanemad läksid enne peigmehe koju vaatama, kuidas seal välja näeb.

Kui tuli jutt pruudi kaasavarast, juhtus, et tuli veel pahandus, kui talle vähe lubati. Vanasti anti kummutid-ka pid, lehmad-lambad ja raha - kaasaraha. Pärnu ligidal üks tüdruk sai väga palju kaasvara, mööbel ja köik.

25. Kosilane võidi tagasi saata ka, kui oli vööras ja ei meeldinud.

28. Pruudil ömblemis- ja kudumistöödel abilisi ei käinud. Kihnu saarel oli küll niisugune komme. Seal käisid köik tütarlapsed koos ömblemas, aitasid pruudil valmistada. Pärnumaal seda kuulda ei olnud.

Pruudil oli kirst, kuhu kaasvara sisse pandi. See oli veimevakk; seal olid veimed sees, mida pulma ajal jagati. Pulmade ajal viidi ~~veimevakk~~ peigmehe juurde, et pruut jagada sai. Pulmad olid kahel pool, pruudi kodus ja peigmehe kodus.

Peigmehe pulmalised olid peigmehe juurde pühapäeva hommikul kokku tulnud, pruudi pulmalised pruudi juurde. Siis peigmehe pulmalised tulid ja vötsid pruudi ja läksid koos

kärikuisse. Siis mindi jäalle pärast kirikut tagasi eraldi - peigmehe koju ja pruudi koju. Seal esimene öö peeti pulmad eraldi.

Esmaspäeval läksid peigmehe pulmalised pruudi koju. Ajumehed söitsid ees. Neil olid valged linad ümber ja need söitsid pruudi juurde ees. Lipud olid käes ja hobused olid ehitud, pärjad peas. Neid oli 2 - 3 tükki, söitsid ees, peigmehe pulmalised söitsid järele. Mina olin laps, kui nägin seda. Kus oli metsatee, pandi tee kinni.

Juba kirikust tulles oli tee é kinni, nöörid ja tökked ees. Metsatee peal lasti männid ette. Nöuti viina. Tee kinnipanijad olid vöörad, mitte pulmalised. Neile anti pudel viina, siis võisé edasi söita. Kolmes-neljas kohas olid mönikord tee peal köied ees. Möned pulmalised, voi kui joobnud olid, ei andnud alati viina. Tökete juures olid vahid väljas. Mönikord majade juures olid ka lauad väljas, midagi seal peal. Pillimees istus laua taga ja mängis.

Kui pulma ajal pruudi järele tuldi, siis olid ka teed kinni. Esmaspäeval tuldi pruudi koju ja vöeti pruut kaasa. Siis mindi peigmehe juurde ja peeti seal pulmi edasi.

Kirst viidi pulmarongiga ühes. Peigmehe juures jagati siis ka veimed. Peigmehe poolt pulmalised köik said veimed.

Kes oli jöukas talutütar, see andis kinke ka pruudi-pulmalistele, aga vähem. Kingid olid: sukad-kindad, vöö, suka-paelad. Peigmehe isa sai: sukad-kindad, ~~mwiööppwewkwpwalm~~ ja särk; ema sai pölle, sukad-kindad, pearäti ja kleidiriide.

Veimeid valmistati kaua. Kui tütar sündis, siis ema hakkas juba veimeid ~~walmistama~~. Lasti ka väljas ömmelda, pruut ise pëdi olema ka virk ömbleja.

Ajumeeste hobustel olid valged linad peal. Need läksid vaatama, et kas teed on korras. Teed pandi alati kinni. Ajumehed, kui said, tegid teed lahti. Otsiti körvalisi teid.

Pruudi värvatas oli mitu auvärvavat, uksed ka ehitud.

Kirstu viis pruudi vend, kui vend oli olemas.

30. Kirikusse viies söitis pruuti vend vöi möni teine lähedalt sugulane.

Peigmees söitis kirikusse oma öega. Koju tului niisamuti.

Peigmehe majja läks esmaspäeval pruut juba peigmehe körval.

Kirikust tulles oli kihutamine. Isegi ümber aeti mönikord. Uks-üheteisest mööda. Pruudi peitmist kirikust tulles ei olnud.

37. Pruut jättis vanematega ja pererahvaga jumalaga, nuttis. Midagi erilisi kombeid ei olnud.

39. Pulma tuli ka kutsumata külalisi - kontvöörad. Need oli põisid kaetud nägudega ja valeriides. Tüdrukud olid end niisamuti ära maskeerinud..

41. Laulmist oli pulma küll, aga vastastikku laulmist või üksyeide pilkamist ei tea.

42. Kui tanutamine oli, siis tösteti pruut ja peigmees üles. Peale laulatust öösel kell 12 võeti pruudi pärg ära ja pandi pruudi õe pähe või mõne ~~männimäuse~~ noore lähedase sugulase pähe. Sii südaöösi pandi tanu pähe. Kes pani, ei mäleta.

Mängiti ringmängu, siis pandi ringmängus pruudi pärg õe pähe. Peigmehe müts pandi jälle ühe noore poisi pähe.

Raha korjati pulmas esmaspäeval, kui pruudi pulmalised olid peigmehe juures. Siispruut ja peigmees istusid laua taga. Taldrek oli laual, pulmalised panid rahasinnna sisse. Mönes kohas korjati raha ka pölle sisse. See pidi olema pölleraha. Pruudi vanemad olid esimesed, siis peigmehe vannemad, kes raha panid. Ligemad sugulased panid enne, siis teised järele. Pruudi vanemad panid alati sada rubla.

45. Kosjakandidaat oli küll ka pulmas, aga lähemalt ei mäleta, kas tal mingeid erilisi ülesandeid oli.

46. Sööki viidi pulma suurte leivakottidega: 2 - 3 pätsi ~~meeme~~ saia, vötass, üks lihakints, viinapudelid. Ölu tehti pulmamajas.

47. Ei ole kuulnud, et pruut külas midagi korjamas käis. Pruut ei kerjanud.

48. Raha korjamise puhul olid laual alati viinad ja suupisted. Ölut anti ringi pangega või puukannudega.

50. Körvane naine oli pruudile ema eest, see oli tanu pähepanija. Kirikus vaatas pruudi järele. Aitas pruuti riidesse panna ja hoidis kirikus pruudi mantlit. See oli pruudi lähemalt sugulane, kas abielus öde.

52. Kui pulmalised olid veel eraldi - peigmees omadega ei olnud veel tulnud pruudikoju - siis pruut tantsis ühe oma ligema sugulasega. Kui olid koos, siis pruut tantsis peigmehega.

53. Öösiti oli mönikord pruuti-peigmeest jalast seotud.

54. Nädal pärast pulmi tuldi veel kokku. Pruut viidi kirikusse, istus peigmehe ema körval. Kirikust söideti kas pruudi või peigmehe vanematekoju. (Ei mäleta.) Sel puhul ei olnud palju rahvast koos.

ACC. N.R. M. 11653:109.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Kui kosja tündi, siis otsiti. Kes kana, kes muud. Pruut peitis enda ära, siis suure otsimise peale leiti. Pruut maeti kas voodisse vöi kappi. Siisoli palju inimesi, peigmehe tuttavaid oli kaasas; tal oli hobusega suur seltskond kaasa toodud. Hobusel olid kellad kaelas. Löpuks tulili päris otsimine. Viina oli ka kaasas, mitte peigmehe käes vaid isamehel. Isamees oli köneleja, pidi olema hea jutumees. Vöis olla peigmehe sugulane, vöi ka vööras.

Enne kosja mingeid kuulajaid ei käinud. Mu oma peigmees oli ligidalt pärit.

19. Kingitusi kosjaskäigul ei jagatud.

Pulmad kestsid 3 - 4 päeva pruudi pool, 3 - 4 päeva peigmehe pool. Söideti mööda körtse ja tantsiti.

27. Pulmade ajal jagati kaasavara. Need olid annid, neid andis päev otsa jagada ja segada. Pruut andis mönikord 50 meeste särki ja vööd, need olid niisugused eesti vööd,

ACC. N:R M. 11653:110.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

nagu neid nüüdki veel tehakse. Naised said ka ande, köik pulmalised said.

Möni aitas ande valmistada.

Pulmas korjati raha. Köik pulmalised andsid, nii palju kui võimalik oli. Raha pandi lauale.

Andidega oli palju tööd ja nende peale läks palju raha. Selle raha eest oleks võinud juba endale palju osta. Pesu anti ka andidena.

Ande jagas üks inimene (ei mäleta), mitte pruut ise. Pühapäeval käidi laulatusel, siis esmaspäev oli andide jagamine.

Körtsis oli köige tähtsam peatuskoht, seal sai tantsida.

Kui kirikust laulatuselt tuldi, siis pruudisöйтja pidi pruudi tulest läbi söйтma. Tuli oli tee peale tehtud. Kel oli hea hobune, siis läks läbi küll. Tuletegijad said pu-deli napsi.

Kodu ligidale oli tehtud auvärvavad, aga tuli oli tee

peal kodust eemal. Hobused aeti seal läbi. Tuletegijateks olid kodune rahvas pulmamajast. Aga mõnikord tegid ka võörad tule tee peale. Pidi andma neile viina, et saaks läbi.

Pruudisöitjaks oli möni pruudi lähedalt sugulane. Kui pruudil oli vend, siis oli tema söitjaks.

Möned ei teadnud pruuti söidu ajal valvata, siis taheti pruut ära peita. Pidid olema head hobused, et sai pruudile kohe järele. (Ei mäleta, kelle ülesandeks oli pruudi järele valvata). Talvel võis kergesti juhtuda, et pimedas pruut ära peideti. Pruut kadunud, ei leia kuskilt.

Pulmas käisid ka kontvöörad. Kolistasid akende taga. Kui sisse ei lastud, viisid lambad ära. Varastasid ka toite.

Tule juures, mis oli pulmaliste jaoks kirikuteele maha tehtud, oli valve väljas. Karjuti ja höisati. Uhkuse pärast just söideti läbi. Talvel ehk oleks ka körvalt läbi saanud, aga suvel olid kraavid tee körval takistuseks ees.

ACC. N.R M. 11653:112.

Andide valmistamisel käis pruudil abilisi. Noored, kes möistsid ömmelda, käisid abis. Seal oli palju tööd, oli vaja teha möni ~~mu~~ sada paari sukkigi.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Veimevakk (kerst ja kapp). Jagamine oli pruudi kodus.

Mehed said pesu ja sokid ja eesti vööd. Lönga läks nende jaoks palju, köik oli villasest löngast tehtud. Ilusasti oli värvitud. Ka värvimine võttis palju aega.

Kaasavara viidi peigmehe juurde pulma ajal. See koorem läks köige ees. Kui ~~muudumyymum~~ peigmehe juures oli köik juba tuppa tassitud, siis läksid pulmalised ka sisse. Samal korral läks peigmehe majja ka pruut, istus söitja peal (?).

Väravaid kinni seotud ei olnud. Auvärvad olid.

Pulmamajja sissepääsemisel takistusi ei olnud.

Kirikust tulekul, kui pruudisöйтja (ütleb ka pruudi-saatja) viis pruudi peitu, otsiti ükskord tund või kaks enne kui leiti.

Pulmad peeti enamasti kahes kohas.

Külast toodi pulmamajja ka toitu ja ölut. Ölut tehti mitu tegu ja toodi kokku. Toodi ka leiba , liha, vöid.

Peigmehe ja pruudi ülestöstmist pulma ajal ei olnud.

Pulmaajal oli ka pruudi otsimist, toodi võöras tüdruk pruudi asemel. Lähemalt ei mäleta.

Pruut kinke korjamas ei käinud. Ta käis küll pulmalisi pulma kutsumas. Viin oli kaasas. Siis anti ka kinke. Läks mitu pudelit viina. Tal oli komps käes. Anti käterätikuid, riideid.

M.11653:114.

Landskap: Tartumaa, Estland

Upptecknat av:

H. Salu

Härad: Äksi k.k. sn

Adress:

Socken: Raadi v., Könnu k.y.
Könnu

Berättat av:

Amalie Saarela, 66 a.

Uppteckningsår: 1949

Född år i

1. Lähem tutvus noorte vahel enne kosimist ei olnud tähtis. Kositi enamasti rikkuse pärast. Soovituse peale käidi kord vaatamas. Abieluti ka vanemate surve. Rikkuse pärast käidi mönikord väga kaugelt naist toomas: teisest vallast, teisest kihelkonnast.

2. Oma nurga inimesed said tuttavaks kas talgutel, kirikus, laadal jne., kaugemale mindi ikka vananaiste sobitusel tutvust tegema.

3. Ehalkäimist vanemad inimesed ei sallinud. Käidi salamahti. Naerdi seda, kui poisid käisid tüdruku juurde kokku, vaadati halva pilguga.

4. Elukaaslase valikul oli köige tähtsam selle töökus, muid oma dusi eriti tähele ei pandud. Rikas, ilus ja heasüdamlik - need olid esimesed nöuded.

5. Varanduslik seisnd oli abiellumisel just köige tähtsam. Kui poeg vaest tüdrukut tahtis kosida või peretütar sulaspaisile minna, jättis

Landskap: Tartumaa, Estland

Upptecknat av:

H.Salu

Härad: Äksi sn

Adress:

Socken: Raadi komm., Körnpu by

Berättat av: Amalie Saarela, 66 år

Uppteckningsår: 1949

Född år i

isa tihti lapsed varandusest ilma.

6. Juhtus ka, et lähemas ümbruses armastuse pärast abielluti, kuid kaugemalt tulijail polnud armastusest midagi. Vaesemate teenija-tüdrukute -poiste vahel oli ~~mmm~~ enam armastust kui rikastel.

7. Peigmees töi pruudile kihlasörmuse. Sellega oli siis kosilane vastu vöetud. Andis kas kosjaöhtul vöi varem omavahel.

8. Oma ümbruskonnast kaugemale mindi kosja eriti siis, kui otsiti rikast pruuti.

9. Meie küla oli körvaline metsaküla, sealt oli väljapääs väga raske.

10. Omavahel sugulasi meie külas palju ei olnud.

11. Abiellumisel oli vanemate otsus väga oluline.

12. Sugulastel selles küsimuses kaasa rääkida ei olnud. Löksutajaid oli küllalt, aga kes neid tähele pani.

13. Kui perepoeg tahtis kosida teenijatüdrukut vöi sulaspoiss pere-

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

Landskap: Tartumaa, Estland

Upptecknat av: H.Salu

Härad: Äksi sn

Adress:

Socken: Raadi komm., Könnu by

Berättat av: Amalie Saarela, 66 år

Uppteckningsår: 1949

Född år i

tütart, siis oli vanemate poolt väga tihti takistusi.

15. Juhtus ka, et noori sunniti abielluma vastu nende oma tahtmist. Mis isa ütles, seda pidi tegema. Pöhjuseks ikka majanduslikud kaa-lutlused.

16. Noormees andis möista oma abiellumissoovidest tüdrukule pikema pidulikkuseta. Kui meeldis, andis sörmuse tüdrukule kätte ja sellega oligi.

17. Vahelt sobitajateks enne kosimist olid enamasti ikka vanad naised. Käisid mõnikord kaugel sobitamas. Mõnikord maksti ka neile, kui asjast asja saadi. Anti talle kleidiriie. Kosjakäigul oli vahelt-sobitajaks isamees.

18. Kosja mindi hobusega, aisakellad peal, kurinad kaelas. Küla koerad olid ärevil ja haukusid. Isamees läks köige enne sisseküsis öhvakestm osa, mõnikord küsiti ka seemnevilja, eriti linasee-

Landskap: Tartumaa, EstlandUpptecknat av: H. SaluHärad: Äksi sn

Adress:

Socken: Raadi komm., Könnu byBerättat av: Amalie Saarela, 66 årUppteckningsår: 1949

Född år ..... i .....

met osta. Ka räägiti vahel, et kana on lennanud siia kanti. Mönikord oli kaasas ka peigmehe vend või möni sugulane.

19. Vt. 7. Kosjaöhtul pruut andis isamehele salli ja kindad.

Sall seoti kaela ja kindad pandi tasku.

20. Isamehel oli pass - viinapudel - kaasas. Jagas sealta pruudi isale ja emale ning köigile juuresolijaile.

23. Käidi öpetaja juures kihlamas, see oli lugemas käimine, pruutlugemine. Pulmadeni jäi siis 3 - 4 nädalat. Selle aja jooksul kuulutati kirikus 3 korda maha.

24. Pruut peitis enda mönikord ära. Isamees pidi öige "öhva kese" üles otsima. Kutsuti peigmees appi vaatama, kas on öige öhvake. Nii saadi peigmees tuppa.

25. Eitava vastuse puhul tehti see enamasti juba vaheltsobitajate

Landskap: Tartumaa, EestlandUpptecknat av: H. SaluHärad: Äksi sn

Adress:

Socken: Raadi komm., Kõnnu byBerättat av: Amalia Saarela, 66 årUppteckningsår: 1949Född år i

kaudu teatavaks. Kosjaöhtul seda tavaliselt emam ei tehtud. Kuid harvem juhtus sedagi. Pruudi isa pidi siis maksma kosilasele kosjakulud kinni. Sörmus anti tagasi ja kosjaviinad maksti kinni.

26. Pruudi vanemad käisid peigmehe talu vaatamas. Vöeti kaasa ka möni lähem sugulane mönikord. See oli nagu talukoha ostminegi - uuriti ja vaadati pöhjalikult.

27. Kaasvara asjas lepiti kokku enne pulmi. Hobuseid ja vöimaluse järele kariloomi, sigu, lambaid. Kellele hobune anti, see oli juba suur asi. Peale selle riide-tagavara: kangapakkusid köiki sorti ja sukki ning kindaid palju. Kui raha kaasavaraks anti, siis ikka määrati see möneks kindlaks otstarbeks: kas talu võlgade tasumiseks, öde-vendadele osade väljamaksmiseks või möne suurema tarbeasja ostmiseks. Puhast raha ihma kindla pöhjuseta ei antud peigmehale kunagi peo peale.

M.11653:119.

6

Landskap: Tartumaa, Estland

Upptecknat av: H. Salu

Härad: Äksi sn

Adress:

Socken: Raadi komm., Könnu by

Berättat av: Amalie Saarela, 66 år

Uppteckningsår: 1949

Född år i

28. Enne pruudi lakkumist isakodust oli palju täed veimevaka valmistusega. Saunanaised ja körvalised mutid tasu eest (tangu, jahu, liha jm.) aitasid kedrata, sukki-kindaid kududa jne. Tasuta abilisi külaneidude hulgast ei käinud. Pruut pidi valmistama peigmehe pesu: aluspüksid ja särk laulatuse ajaks, esimesele peiupoisile sall kaela ja roos rinda, ämmale kleidi täis rriet; peigmehe ödedelevendadele kindaid ja vöid. Uhtegi ei tohtinud ilma jäätta. Äiale ka kindad ja sall - see oli ikka vana komme.

29. Kaasavara saadeti pulmanädala sees peigmehe koju, kirstuga. Pruudi vend viis, või kui see puudus, siiis valiti sugulaste hulgast enale "vend", kes seda toimetas. Hobuseid ei ehitud ega tökkeid ei tehtud.

30. Pruut viidi peigmehe koju alles peale laulatust.

31. Pruut söitis kirikusse oma vennaga. Kui venda ei olnud, siis

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M.11653:120.

7

Landskap: Tartumaa, Estland

Upptecknat av: H. Salu

Härad: Aksissn

Adress:

Socken: Raadi komm., Könnu by

Berättat av: Amalie Saarela, 66 år

Uppteckningsår: 1949

Född år ..... i .....

oli "vend" valitud sugulaste hulgast (vt. 29!), kaasavara viija "vend". Pruudi peitmist kirikuteel ei esinenuud.

32. Enne ja pärast laulatust oli pulmarongi teel väga palju tökked. Neid nimetati auvärvateks - kaskedest ja kuuskedest, lipud küljes. Laud körval, tühi pudel peal. Läbilaskmisel nöuti passi, s.o. viina. Kellel oli palju viina, vahetas tühja pudeli laual täiega, kehvas pülmas valati viina tühja pudelisse. Viina pidid andma peiupoisid. Terve rong peeti kinni seni kui viin oli antud.

33. Niisamuti pandi ka aiuvärvad kinni, et öue ei saanud. Jälle nöuti "passi". Pruut peitis enda teiste tüdrukute hulka. Esimene peiupoiss ja isamees pidid otsima. Kui said pruudi kätte, siis alles lasti kogu pulmarong öue.

34. Mängude juures pruudi peitmist ei olnud.

37. Pruut jättis jumalaga emga-isaga ja ödede-vendadega.

38. Laulatuselt tului pruudi koju ja sealt sama päeva öhtul või öösel peiukoju. Kui oli kauge maa, siis alles teisel päeval. Pulmad jatkusid peigmehe kodus. Ainult väga kauge vahemaa puhul peeti pulmi ainult pruudi kodus.

39. Pulma kutsusti suguseelts ja üleaedsed tingimata. Kutsumata külalised, nn. lapulised olidvahest ka pulmas. Need olid oma küla poisid. Vahel tulid kui kaagid sisse, tegid pahandust. Söödeti-joodeti neid samuti kui pulmalisagi.

41. Mönikord tuli ette vastaspoole pilkamist. Enamasti olid need pulma kutsutud popsinaised vöi -mehed, kes kiitsid omapoolseid. Oma sugulased seda just ei teinud. Need olid ikka pulma kutsutud naljahambad, kes pulmakutsujaile kiitust jagasid.

42. Tervise-joomise ajal tösteti pruut ja peigmees üles. Pruudi tanutamise ajal töstsid abielus naised pruudi üles. Peigmeest töstsid mehed.

Tanutamine. Enne tanutamist mängiti pruudi krants (pärg) ära. Vallalised tüdrukud käisid ringis, pruut keskel. Lauldi:

"Me pruudipärga punume
sel kallil pulma ajal,
ja tantsule ta saadame
sel kallil pulma-pillil.

Ilus haljas, ilus haljas, ilus haljas pruudi pärg.

Seda laulu oli 3 salmi, kahte viimast ei mäleta. Pruudil seotakse silmad kinni. Ta võtab oma pärja ja ~~pumwim~~ peab asetama selle peigmehe öele pähe. Kui ödে ei ole, siis mönele peigmehe sugulasele. Tüdrukud töstavad siis pruudi üles, niisamuti ka pärja saaja.

Peigmehe mütsi mängimine. Poisid on ringis, laulavad (laulu sönu ei mäleta). Seotakse peigmehe silmad kinni, paneb mütsi pruudi vennale pähe. Poisid töstavad nad mö~~ke~~-mad üles.

Siis tuleb tanutamine. Peigmees ja pruut pannakse körvu laua äärde istuma. Ämm toob tanu taldreku peal, asetab minijale pähe. Loetakse ja laulda jumalasöna. Seda teeb kooliopetaja vöi möni vanem taluperemees. Siis töstavad abielus naised pruudi ja abielus mehed peigmehe üles. Istuvad samas laua taga ja algab terviseviina joomine. Seda alustavad langud, pruudi-peiu öed-vennad ja teised lähedased sugulased.

48. Terviseviina joomise juures pandi raha taldrikule. Pruudi ja peiu isad panid esimestena. Pruudi isa, kui oli rikas mees, pani ikka 50 - 100 rubla. Joodi terviseviina ja pandi ikka raha. Erilist vöistlemist summade suuruse mõttes ei tea.

Pruut pani pölle ette ja kes esimesena pruudiga tantsis, see pidi raha pölle panema. See oli pöllelappimine.

44. Pulmas oli alati palju tantsu, ilma tantsuta pulmi ei tuntudki. Erilist vahet pulmaliste vahel vanuse suhtes polnud märgata, noored tantsisid muidugi enam.

45. Isamees käis kosjas kaasas. Pulmarongis söitsis ta peigmehe järel. Kirikus laulatamise ajal seisnis peigmehe selja taga isamees ja pruudi selja taga kaasanaine. Kaasanaine oli üldse abiliseks pruudi seadmisel. Ta viis pruudi pärja kirikusse ja asetas selle pähe. Külmaga ja kauge maa töttu ei olnud seda võimalik pähe asetada juba kodus,

Pärjamängimise ajal pruudi vend sai peiu öe ja siis jäid nemad noorpaariks omakorda.

46. Pulma viidi toitu kaasa: terve vasikas, toored seasingid, leiba, saia.

47. Kui pruut käis pulma kutsumas, siis viis kosjavii-na ja sai kinke vastu. Enamasti villu, ka soetud linu, kedratud lönga, niidivihte, vöid, sukki. Pruut käis üksinda niiviisi pulma kutsumas, andis vastu suutäie viisi viina.

49. Pulmasöidu puhul oli hirmus kihutamine. Kes esimesena koju sai, tegi värvava ette tökked. Enamasti pidi

see olema peiupoiss. Pruudi vend püüdis takistada. Nii peiupoiss ja pruudi vend kihutasid nii et ilm oli pime. Kui nad ühtaegu öue said, siis ei saanud töket teha. Umberkukkumisi oli kihutamise juures palju.

52. Pruut tantsis esimesena peigmehega.

53. Magamaminek oli tavaliselt peiukodus. Kui aga ei jöutud samal päeval peukoju, siis pruudikodus. Noorpaaril oli eraldi tuba, voodis uued pruudipesud: kott, padjad, linad. tekid. Peigmehe ema vaatas ennen köik üle. Magamamineku juures ei olnud erilisi kombeid, hommikul vöeti lauluuga üles, kas jumalasöna- või naljalauluuga, kuidas keegi. Enamasti oli see jumalasöna-laul. Lauldi ukse taga.

54. Nädala pärast oli ämma pütti ajamine. See oli peigmehe pool, noorpaari uues kodus. Sugulased tulid kokku. Siis oli eriti kingituste viimine. Söödi-joodi. Siis andis ämm supikulbi minija kätte, tähistas õiguste üleandmist minijale. Möni ämm oli aga juba kui tiiger vihane, ei tulnud enam näolegi.

M.11653:125.

Landskap: Tartumaa, Estland   Upptecknat av: H. Salu
 Härad: Torma ~~W.W.~~ sn   Adress:
 Socken: Sadala ~~W.~~, Sadala ~~Ky~~   Berättat av: pastor E.Petersoo, Lund, 47 år
 Uppteckningsår: 1949   Född år i

Rahakorjamine pulmas. Pulmarong peeti kirikuteel kinni ja käidi saani juures saani juurde. Igaüks pidi andma paar krooni raha. See oli laulatusele järgneval päeval, kui tehti ringsöit hobustega lähemas ümbruskonnas oma vallas. Tee peal tehti peatus ja siis toimuski raha korjamine. Raha läks noorpaari toetuseks, mitte pulmakuludeks.

Pruudi villakorjamist siis enam ei olnud.

Tee kinni. See oli viina norimine. Kirikust tulejatele oli tehtud tee peale värvaid, mõnikord üsna mitu, isegi 10-kond. Kui taheti, et pärast kellegi poleks ütlemist, pandi saani kast viinapudeleid täis. Siis anti tee peal köikidele värvava tegijatele. Kui mõni värvavategija jäi ilma viinata, löödi tagant järele lokku ja tehti kolint. Mingit tervitamise mötet neil värvavatel ei olnud.

* Kuuluviinad. Lähemalt neist ei tea, kuid olen kuulnud, et kui noor-

Landskap: Tartumaa, Estland   Upptecknat av: H.Salu
 Härad: Torma sn   Adress:
 Socken: Sadala ~~hov~~, Sadala by   Berättat av: E.Petersoo, Lund 47 år
 Uppteckningsår: 1949   Född år i

te vahel oli loodud kontakt, siis ~~mm~~ joodi kuuluviinasid.

Käemees. Kosja minnes peigmees vöttis endale käemehe kaasa, möne elava ja jutuka noormehe, et ise ei tule jutuga toime. Mindi naljajutuga. Alles hiljem anti möista, milleks oli tuldu~~a~~. Kosjast/tuldi mönikord ette ka tagasilüllamist.

Pulmaöhtul seoti noorpaari voodi alla aisakell. Nöör käis teise tuppa. Öösel hakati voodi all kella ~~helistama~~. Vanad naljataandid tegid neid tempe.